

Avoimuus ja vaikuttavuus ovat vastuullisuutta

Helena Kangastie, TtM, erityisasiantuntija (TKI & O), Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: vastuullisuus, vaikuttavuus, avoimuus, ammattikorkeakoulu

Johdanto

Vastuullisuudesta ja sen toteuttamisesta on tullut maailmalla megatrendi. Niin yksityiset kuin julkiset organisaatiotkin vannovat vastuullisen toiminnan puolesta. Se näyttää olevan vastaus hyvinkin erilaisiin tavoitetiloihin esimerkiksi luonnon suojelu ja kilpailukyyn kasvu. Usein vastuullisuus liitetään vaikuttavuuteen ja korkeakoulukentässä vaikuttavuus puolestaan kiinnittyy avoimuuteen. Käsittelen tässä artikkelissa vastuullisuutta ammattikorkeakoulussa vaikuttavuuden ja avoimuuden näkökulmista. Lopuksi pohdin vastuullisuuteen liittyviä kriittisiä ajatuksia.

Vastuullisesti vaikuttava ammattikorkeakoulu

Yhteiskuntavastuu, yritysten ja organisaatioiden vastuu - näitä käsitteitä on viime vuosina tullut esille julkisesti yhä enemmän. Yritykset ja organisaatiot ovat ilmaisseet halunsa vastuulliseen toimintaan, koska tällaisen toiminnan on ajateltu lisäävän kilpailukykyä, mahdollistavan kestäväen kehityksen ja kasvun ja luovan kilpailuetua. (esim. FIBS ry).

Nykyään yhä useammat organisaatiot haluavat toimia vastuullisesti ja usein halu ilmaistaan strategisena tahtotilana. Myös korkeakoulut ovat ilmaisseet tahtotilansa vastuullisina yhteiskunnallisina toimijoina. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (Arene) toiminnan painopisteinä ovat tänä vuonna mm. kestävyys ja vastuullisuus. Lapin korkeakoulut ovat ilmaisseet tahtotilansa LUC2020 strategian visiossa ”vastuullinen, arktinen korkeakouluyhteisö”. (Lapin korkeakoulukonsernin strategia 2030.)

Ammattikorkeakoulun toiminnassa ja erityisesti sen tehtävissä vastuullisuuteen liittyy olennaisesti vaikuttavuus, joka syntyy vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä. Heikkilä & Jokinen (2015) toteavat, että käsitteinä yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ovat jäsentymättömiä ja osin päällekkäisiä. Laadun ja määrän arvioiminen on haasteellista ja edelleen kehitysvaiheessa. (Heikkilä ja Jokinen 2015, 34.)

Keskeisiä korkeakoulujen vaikuttavuuden ulottuvuuksia ovat osaaminen, oppiminen ja uudistumiskyky. Vaikuttavuus syntyy eri tahojen yhteistyössä. Tulevaisuuden näkökulmasta merkityksellistä ja tärkeää on edelleenkin korkeakoulujen yhteiskuntavastuu ja yhteiskuntapolitiikan tavoitteet. Tärkeää on pohtia, miten korkeakoulut omalla toiminnallaan ovat edistämässä yhteistyötä ja tavoitteiden mukaista toimintaa ja näin olen vaikuttavuutta. (vaikuttavakorkeakoulu.unifi.fi). Myös korkeakoulujen auditoinnissa kiinnitetään huomiota vaikuttavaan ja uudistavaan korkeakouluun, joka on yksi arviointialueista (Karvi 2019).

Vaikuttavaa avoimuutta ammattikorkeakoulussa

Tiedon ja osaamisen merkitys korostuu tulevaisuuden yhteiskunnassa ja ne ovat myös yhteiskunnallisen vaikuttavuuden perusta. Vaikuttavuus syntyy opetukseen ja tutkimukseen kiinnittyvän osaamisen ja tiedon yhteisluomisen kautta. Tiedon saatavuutta ja sen hyödyntämistä ovat edesauttaneet teknologinen kehitys, avoin tieto ja tiede (vaikuttavakorkeakoulu.unifi.fi.) Tuotettu tieto ja osaaminen tehdään näkyväksi ja välitetään kakkien halukkaiden käyttöön.

Ammattikorkeakoulun opetuksella, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla luodaan uutta, tuotetaan uutta tietoa ja siirretään tietoa ja osaamista yritysten ja organisaatioiden hyödynnettäväksi. Avoimuus edistää tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta tekemällä näkyväksi mm. toiminnalla saavutettuja tuloksia. Keskeistä on tutkimustulosten avoin julkaiseminen, tutkimusaineistojen avaaminen ja avoimet tutkimusmenetelmät.

Lapin AMK on strategiassaan sitoutunut noudattamaan avoimen tieteen ja tutkimuksen toimintaperiaatteita sekä vahvistamaan avoimuuden osaamista. Avoimella tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla (TKI) tarkoitetaan sitä, että TKI-hankkeiden tutkimusmenetelmät, aineistot, tulokset ja julkaisut ovat tutkimusetiikan ja juridiikan asettamien rajojen puitteissa mahdollisimman avoimesti saatavissa ja hyödynnettävissä. (Avoin TKI-toiminta Lapin amkissa). Avoimuutta tehdään näkyväksi yhteisillä linjauksilla ja

osallistavalla toiminnalla niin tki-toiminnassa kuin oppimisessa. (Kangastie ja Alajärvi-Kauppi 2018).

Strategisten linjausten muuttuminen arjessa toiminnaksi edellyttää johdettua toimintakulttuurin muutosta. Vastuullisuuden, vaikuttavuuden ja avoimuuden edistämiseksi on tarkasteltava ja tarvittaessa muutettava ammattikorkeakoulun sisäisiä asenteita ja toimintamalleja. Olennaisen tärkeää on muutoksen mahdollistaminen ja ratkaisujen tukeminen sekä uskallus epäonnistua. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) auditointikäsikirjassa (2019) kuvataan asiaa seuraavasti: ”*Kokeilevassa toimintakulttuurissa henkilöstön ja opiskelijoiden oppiminen ja luova ajattelu voivat kehittyä kohti uusia suuntia. Tällainen ympäristö kannustaa ja innostaa kokeiluihin, jotka kumpuavat koulutuksesta, tutkimuksesta ja taiteellisesta toiminnasta sekä sisäisestä ja ulkoisesta vuorovaikutuksesta.*” Tavoitteellinen kulttuurin muuttaminen ei tapahdu hetkessä, vaan on vastuullisesti johdettua ja pitkäjänteistä työtä.

Lopuksi

Vastuullisuudesta puhutaan varsin paljon tänä päivänä. Puhuttaessa sitä ei usein kuitenkaan ole määritelty tai avattu. Mitä tarkoittaa vastuullisuus ja, miten se ilmenee eri tasoilla, yhteiskunnassa, organisaatioissa ja yksittäisen ihmisen toiminnassa. Ja miten sen toteutumista mitataan. Onko vastuullisuus vastuutonta (Seppänen 2019). Vastuullisuus yhdistyy rationaaliseen toimintaan ja sen vastakohta vastuuttomuus irrationaalisuuteen. Kukapa ei haluaisi olla vastuullinen, koska se on myös maine- ja erottautumiskysymys. Näin on myös korkeakouluissa.

Riippumatta siitä, miten vastuullisuutta on selitetty tai tavoiteltu, niin se tulee kuitenkin aina näkyväksi arjen käytännön toiminnassa. Mitä tarkoittaa vastuullinen, arktinen korkeakoulu yhteisö. Me jokainen korkeakoulu yhteisön jäsenenä olemme määrittelemässä ja rakentamassa sisältöä vastuulliselle, arktiselle korkeakoulu yhteisölle. Se tehdään näkyväksi erilaisissa ammattikorkeakoulun käytännön toimitissa ja toimintakulttuurissa yhdessä sidosryhmien kanssa. Koulutamme työpaikoille vastuullisia ammattilaisia ja tuotamme tki-toiminnalla yrityksille ja organisaatioille tietoa, joka edistää vastuullista toimintaa.

Toivon mukaan vastuullinen, arktinen korkeakoulu yhteisö ei tarkoita kykyä antaa vain vastuullinen mielikuva itsestämme!

Lähteet

Arene. Toimintasuunnitelma 2020. Viitattu 2.1.2020.

<http://www.arene.fi/julkaisut/raportit/toimintasuunnitelma-2020/>

Avoin TKI-toiminta Lapin AMKissa. Viitattu 2.1.2020.

<https://www.lapinamk.fi/fi/Yrityksille-ja-yhteisoille/Avoin-TKI-toiminta>

FIBS. <https://www.fibsry.fi/>

Heikkilä, K. & Jokinen, L. 2015. Korkeakoulujen yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Teoksessa Vastuullinen ja vaikuttava Tulokulmia korkeakoulujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuteen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:13. s.33-48. Viitattu 2.1.2020.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75117/okm13.pdf#page=8&zoom=auto,440,563>

Kangastie, H. & Alajärvi-Kauppi, R. 2018. Pohjoisen tulevaisuus on älykästä avoimuutta. Avoimen tki-toiminnan ja oppimisen (TKIO) linjaukset ja periaatteet Lapin ammattikorkeakoulussa. Viitattu 2.1.2020.

Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019-2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 19:2019.

Lapin korkeakoulukonsernin strategia 2030. Viitattu 2.1.2020. <https://www.luc.fi/fi/LUC/Strategia>

Pekka Seppäsen kolumni: Vastuullisuus on vastuutonta. 12.9.2019. Viitattu 2.1.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-109654414>.

Vaikuttavuus syntyy vuorovaikutuksessa. Viitattu 2.1.2020. <http://vaikuttavakorkeakoulu.unifi.fi/>